

JANUÁRI NAPLÓ

2017

Ebben a részben régi, ismétlődő témáról írok, a szeretet-geztusok ritkulásáról, s mentegetőzöm is egyben, hibámat, mely hiúságnak is tetszhetik, az öregedés számlájára írom. meg arra, hogy így nevelődtem, ilyen, talán kispolgárian.

Kedveseim!

Szólítalak Benneteket, ahogy a hozzám közelállókat szoktam – a szüleim a hozzájuk közelállókat ekként - noha tudom, hogy többetektől reagálást jó, ha szóban kapok. De azért kedveseim vagytok; a barátoknak ugyanis jár ez a megszólítás. Így tanították az őseim.

- Olvassuk mi a leveleidet - hallom töletek -, csak geztusra már nem futja az időből.

Nehogy folytasd a József Attila verset, inkább elhiszem a mentegetőzést. Nem futja, már látom az időből.

Tudom én kedveseim, az ember hajlamos az ismétlődő cselekvéseket természetesnek tekinteni. Mikor a feleségem egy melankolikus korszakában – még Tiszakürtön az egyik Nyárbúcsúztató előtt - azt sóhajtott a régi barátnőjének; mint fárasztja a sokféle teendő, s miféle segítséget várna, ama barátnő azt felelte; ne várjál, hiszen te akartad, hogy legyen, s így legyen, utalván ezzel ama klasszikusra is, akit Moliere-nek hívnak.

Hát igen, hajlamosak vagyunk immáron magától értetődőnek tekinteni a megszokottat, hogy csak a Kuckóról szóljak. J beszerzi a konyhára valót, B és L nyitja a klubot, előkészíti és tálalja az étket és italt, D szervezi az előadókat, írja a meghívókat és hozza a pálinkáját, K tartja a kapcsolatot a klubbal, s őrzi a kulcsot, M és G kinyitja a társaság előtt panorámás házát, BGy rakja fel a kuckós történeteket a honlapra, A fotózik és küldi a képeket, más sepreget a végén, segít rendet csinálni, mosogatni, és folytathatnám tovább. S mert mindezt természetesnek vesszük, gyakorta elmarad a köszönöm, a válaszlevél, elmarad a szeretet-nyilvánítás. Elmarad, noha belül, a szív környékén mindez mintha jelen is volna. Sőt, biztos, hogy jelen van. Észrevettétek, hogy mostani életünkből mint kezd kikopni az ünnep, a maga sajátos szertartásaival?

- Ilyenné tesz bennünket a korszak, melyben élünk - halljuk innen is, onnan is - , ilyen geztustalanná.

Pedig nálunk, a kuckóban – ezt mások, külsősök állapítják meg, mintha szeretnék egymást az emberek, s mégis, mintha sajnálnánk a jó szót, amivel örömet szerezhetünk a másiknak.

Korszak ide, korszak oda, én mégis csak úgy gondolom, miként *Buzás Kálmán*, a legutóbbi előadónk, hogy nekünk értelmiségieknek nem az a

dolgunk, hogy hallgassunk. A hely szelleméhez illő szokásokról beszélnünk kell, s ha felednénk, szükségeltetik írni, mondani, hirdetni, prédikálni.

(Mindazonáltal restelkedve bár, de bevallom, hogy én sem teszek mindig ekként, még a családban sem. Általában lapítok, ha konfliktusba torkollna az illelről szóló beszéd.)

Feleségem, aki elolvasta e levél fogalmazványát, így feddett meg.

- De hát mit akarsz te, miről beszélsz te, téged annyian szeretnek, érezheted, tudhatod, nem lehetsz ennyire érzékeny, már így is hiúnak, exhibicionistának tartanak egyesek, vedd már tudomásul, tényleg megváltozott a világ, elégedj meg azzal, amit kapsz, meg azzal, hogy lyuk van a seggeden.

Miután a feleségem ily módon beolvastott nekem – tűrj békeséggel, ezt prédikálta az apáturnk is, gondoltam közben magamban -, tudomásul vettem, hogy jómagam akár idejétmúlt figurának is tekinthetem magam, aki nemigen képes elfelejteni a hajdani (kis)polgári szülői nevelést, - amely ellen ifjúkoromban ugyan markánsan lázadoztam -, ám amelynek nyomai mostanában mintha kezdenének a tudat mélyéről elő-elő szivárogni, okozva nékem ezzel nem kis nyugtalanságot.

S most egy percre leállítom magam, mivel a mostanában szó némi önvizsgálatra kényszerít. Olvasgatom a naplóm korábbi évfolyamait - kiderül majd, ha nem is most, hogy miért -, olvasgatom, és kezdem belátni, hogy az a bizonyos „polgári szivárgás” már korábban is tetten érhető lett volna, ha jobban odafigyelek, netán gyertyát tartok a szivárgás helyén.

Tehát, te kedves olvasó barátom, aki a szöveg tanulmányozásában eljutottál idáig – nem gondolnám, hogy sokan vagytok -, kérek, semmit ne vegyél a szívedre, semmit, amit a szokásokról, meg a hely szelleméről, a gesztusok csökevényesedéséről és elmaradásáról írtam és írok. A hiba az én készülékemben van, a hibás egyedül én vagyok, az egykori, marxizmuson is átesett polgár, aki képtelen elfelejteni a szüleitől kapott, mintává jegecesedett nevelést. Tekintsd tehát írott mondataimat, szordínós méltatlankodásomat annak, ami; egy aggastyán érelmeszesedése lenyomatának.

(Meg egyébként is, egy nyolcvankilenc éves matuzsálem szavait nem kell komolyan venni!)

Apropó! Azon veszem magam észre, persze utólag, miután már írtam, amit írtam, hogy bizonyos témák a naplómban ismétlődnek. Ha neked ezt nem sikerült észrevenned, nos, ennek örülök, mivel arra gondolok, némi elégtétellel, hogy te is meszesedni méltóztatsz. (A méltóztatsz is a polgári szivárgás számlájára írható.). Ám ha rémlik valami, és utána is nézel, akkor viszont te örvendezz. Még előtte vagy a menthetetlenül bekövetkező felejtés időszakának.

Itt is egy régi téma. A nyom, amit hagyok magam után. Szeretném, ha az élők nem fukarkodnának még életemben értelmezni, mondjam így, tudomásul venni. Az igény vajh gyarlóságnak tekintendő? Egy barátom szerint, nem.

Kedveseim!

Ha emlékeztek, ha nem, csak megemlítem - egy újabb gyarlóság – én bizony örülnék annak, ha nyomom maradna - feleségem ezt is a hiúságok hiúságának tartja -, és nemcsak az utódokba örökített genetikai nyomra gondolok, hanem valami szellemifélére is, a munkásságomból eredőkre.

Mondj, amit akarsz, de nem tehetem meg, hogy ne feltételezzem; az Úristen nem ok nélkül éltet hitvesemmel egyetemben ilyen hosszú idő óta már. Vár valamit, elvárja például, hogy minél többet tegyünk másokért; a családért, a barátokért, a ránk bízott szakmai területért. és elvárja, hogy ne fukarkodjunk a szeretet gyakorlásával.

Írtam én erről az egyik nem régi levelemben is, hogy tudniillik jelet akarok hagyni magunk és magam után, a munkásságom jeleit. Ezért születtek a szakmai könyveim, s ezért a Napló is, s ezért az előadói estek. Reagált ezekre több - ez talán túlzás, - régi barát –, a két kezemen meg tudnám számolni, hogy hányan. A legutóbbit említem, Pécsy Tamást illetve a levelét. Idézek is belőle.

Nyomot hagyni? Ahogy gyarapodnak az éveim számai, egyre ez nekem is a legfontosabb kérdésem. Valamennyi ember, akit az Úristen tehetséggel áldott vagy vert meg, arra törekszik, hogya ne távozzon ebből a Világból úgy, hogy nem tudja, hagyott-e a tehetségéhez mért elég nagy nyomot. Aki ezek között hívó ember, azért is szeretne nyomot hagyni, mert tudja, odaát az igaz Bíró megítéli majd, hogyan gazdálkodott a rábízott talentumokkal.

Nyomot hagyni? Úgy gondolom, hogy hazafelé ballagva helyén való erről gondolkoznod, és nincsen igaza Vilkának: ez nemcsak hiúság kérdése! Az embernek készülni kell a számadásra és annak, hogy nem voltunk haszontalan szolgák, egyetlen bizonyítéka van: a Nyom, amelyet azon a Világon hagyunk, amelyben éltünk. A Nyom a szellemi és biológiai utódaink emlékezete.

Az aláhúzott mondathoz kapcsolódva írnék még le valamit. Ha katolikus volnék, meg is gyónnám ezt a valamit.

Én bizony még életemben szeretném megtudni, mit olvasnak ki az élők a nyomokból, az általam hagyottakból. Nekem kellenének a reflexiók. Ha kedvezőek számomra, hadd örüljek. Ne csak az Úristen, de embertársaim is jelezzenek. Ne a koporsómnál sorolják az érdemeimet.

A hibáimat pedig megvallom. Az Úristen meg tudja, s ha akar, megbocsát.

És számolok a lelkiismeretemmel is.

Mea culpa - mondom – mea maxima culpa.

Ebben a részben bevallom, hogy én magamat nemzeti liberálisnak tartom, aki a család és a nemzet primátusát nem kérdőjelezi meg, és fenntartom magamnak a jogot, hogy korábbi véleményemet bizonyos történelmi korszakokról megváltoztassam. Elmondom még, hogy sajnálom, miszerint megbotránkoztattam egyik legjobb tanítvány-barátomat a felvilágosodásról szóló felfogásommal.

Kedveseim!

Azt mondta nekem a minapában – ő ült és én álltam – az egyik öreg tanítvány-barátom, akit szeretek, jó ember és tehetséges, hogy nekem a naplómban nem kellene, nem illenék olyat írni, amelyet ő olvasott az I. számú, 2016-os decemberi naplómban, hogy *tudniillik a felvilágosodás által nem ment előbbre fajzatunk.* (Meg kell mondanom, a közlendőjétől függetlenül, már attól meghatódtam, hogy engem olvasott.)

Hirtelenében nem is tudtam, hol, milyen összefüggésben írtam le az ominózus mondatot, mely ennyire megrázta a tanítvány-barátot, így sem beismerésre, sem érdemi vitára nem is kerülhetett sor, csak arra emlékszem, hogy a tanítvány-barát egy érvet mondott igazolására, hogy a felvilágosodás előtt égették az embereket. Én sem voltam szellemesebb, magam csak azt válaszoltam; ez igaz, de utána meg gillotinnal fejezték le őket.

Mindenesetre a dőltbetűs mondat megrázhatta a barátomat – a napló többi állításáról egy szava sem volt –, nyilván azért, mivel valamikor diákkorában ilyet nem hallhatott tőlem, s ő ma is a régi tudáshoz igazítja a gondolatait, meg a világról való véleményét. S még az is lehet, hogy igaza is van, csak hogy én most másként gondolkozom...

Otthon megkerestem a Naplómban az ominózus részt. A nagykőrösi Gulyás előadásunkról írok abban a fejezetben, s arról, hogy a nézők közt, örömmre, megláttam azt a régi kollégámat, akivel egy alkalommal, jó 10-15 évvel ezelőtt, amikor én hetven éves múltam, ő negyven lehetett, a felvilágosodásról vitatkoztunk.

Emlékszem, kollégám akkori állítása annyira meglepett engem, mint az enyém most az én barátomé. Ahogy akkor ő sorolta, szenvedélytelenül, pozitívista felsorolásban, miféle negatív következményei is voltak a felvilágosodásnak! S én meg szenvedélyesen, s magabiztos fölénnyel, mint kinek a seggében is feje van, lesöpörtem az állítását. S emlékszem, az egészet még nevetségesnek is tartottam.

Aztán ő elment a főiskoláról, soha többet erről nem beszéltem senkivel. Jómagam kezdtem öregedni, Rousseaut, Goethét változatlanul olvastam, de őket függetlenítettem a felvilágosodás korszakának politikai következményeitől. Szerettem az írásaikat. Igaz, nem mindegyiket.

Magamat mindenesetre igyekeztem tabutlanítani. A történelemről kezdtem másként gondolkozni. Főként annak tükröződésében, hogy jómagam egy új reformpedagógiai irányzatot képviseltem polgárinak mondott hazánkban. Rájöttem, hogy történelemszemléletem még mindig nem elég önálló, függ a rég tanult marxista felfogástól. S ahogy megláttam régi kollégámat, szinte kényszert éreztem, hogy elmondjam neki a magam metamorfózisát.

Az ominózus részt a 2016-os Decemberi Napló I-ből idemásolom.

Annak megkülönböztetett módon örültem, hogy megölelhettem Szabó Jánost, az egykori főiskolai igazgatót, kollégámat, akivel régen is nagyon jókat tudtunk beszélgetni, s még kenu-túrán is eveztünk együtt. Örültem, hogy most is eszmét cserélhettünk, - kocsijával elvitt Ceglédre, az állomásra -, s annak főként, hogy elmondhattam, igazat adok neki utólag – korábban igencsak vitatkoztam vele; a felvilágosodás által tényleg nem ment előbbre fajzatunk, mint hittem egykor, fiatalon.

S most egy kis visszatekintés:

Mikor tanultam az egyetemen a felvilágosodásról, csak pozitívumokat hallhattam –, s mikor tanítottam a gimnáziumban, magam sem mondtam mást, mint amit tanultam: hogy a felvilágosodás előkészítője volt a francia és más forradalmaknak, melyeknek nyomán új világ teremtődött Európában. Elkönyveltem: ezzel kezdődtek a társadalmi mozgások, ezzel a polgárosodás kora.

Érdekes, hogy noha tanítottam Madáchtól, Az ember tragédiáját, s tanítottam Vörösmartyt is, többek között a Gondolatok a könyvtárban-t is, s noha ők mindketten szkeptikusak voltak, akkori történelemszemléletemen nem igazítottam. Pedig mit is írtak! Hogy a társadalmi forma ugyan változott, de a kizsákmányolás nem, a pénz uralma újfajta társadalmi egyenlőtlenséget teremtett. S később már hozzátettem: a háborúk még véresebbek lettek, a demokrácia exportjával elkezdődött a gyarmatosítás, s egy új rabszolga-kereskedelem, majd a felvilágosodás bizonyos eszméire támaszkodva államvallássá tették az ateizmust, elkezdődött a másként gondolkodók üldözése, az egyház negligálása, a kíméletlen osztályharc – megszületett, nem függetlenül a felvilágosodás eszméitől a náciizmus és a bolsevizmus, a holokauszt és a gulág.

Egyébként azóta azt is tudom, hogy a boldogsághoz a társadalmi formák változásának semmi köze, és azt is, hogy semmiféle hatalomnak nincs joga az embert megfosztani a hitétől. A bármiféle hit és a boldogság ugyanis ikertestvérek. Szóval nem ment előbbre emberi fajzatunk sem a társadalomban elfoglalt helye, sem a boldogság-érzet tekintetében.

Úgy gondoltam Kedveseim, mindezt elmesélem nektek, anélkül, hogy bárkitől állásfoglalást kérnék. Ez az én véleményem. Az európai liberális gondolkodás jegyében meg pláne jogom van, volna nézeteimet

újrágondolni, s azt megvallani. (Szóltam már róla korábban, volt olyan liberálisnak mondott és tudott barát, aki egy naplóban írott szövegem miatt megtagadott: valamiről másként gondolkoztam,)

Engem bizonyos nézetek megfogalmazásakor lehet tartani, nevezni konzervatívnak, de aki a gondolkodásom leglényegét vizsgálja, hamar rájön, hogy jómagam valójában nemzeti liberálisnak vagyok mondható.

Az is lehet persze, hogy az említett fogalmat sem értelmezzük azonos módon. A magam nyelvére lefordítva ez azt jelenti, hogy a diktatúrát, a katonai, a pénz, valamint az ideológiai diktatúrát semmilyen formában nem fogadom el - szabad legyen a felvilágosodásról is úgy gondolkodnom, ahogy pillanatnyi meggyőződésemet azt diktálja -, továbbá ragaszkodom a család és a nemzet primátusához, valamint ahhoz, hogy a hitbéli ügyekben senki, semmiféle módon ne fogalmazzon diktátumokat.

Az alábbi fejezetekben nem szólok többről, mint arról, hogy nem teszek mást, művelem kertemet, a valódit és a szellemit, s igyekszem elvégezni, mégpedig a barátaim segítségével, a betakarítás munkáját.

Kedveseim!

Megvallom nektek, én ugyan a fentieket leírtam, mivel így jött ki, nem is volt szándékos, de inkább csak a magam szórakoztatására róttam a szavakat, s közben kezdtem csak örvendezni, hogy jó, milyen elfogadható mondatok lettek belőlük. (Mármint hogy az én életkoromban.)

Ezzel azt óhajtanám mondani; tisztában vagyok vele, bármi magvas dolgot is írok, hatni az már alig hat. Nem jut el azokhoz, akik még mozdítani is tudnának a világon. Mert hogy már hiába is erőlködnék, nos, ebben biztos vagyok. Mindenesetre bevallom; mindig is erre törekedtem volna; másokhoz szólni, másokat megszólítani. a meggyőződésemet megvallani, s küldeni az írástudók által megfogalmazott üzeneteket. Nem volt szerencsém a korszakokkal, melyekben élnem adatott

Most már mit is tehetek. Maradt a család, a baráti társaság s a kert. Aggódok a mások s főként a feleségen egészségéért, ijedezem, ha azt gondolom, hogy beteg vagyok, művelem az agyamat, s ha még bírom, szedem a cefrének valót. A betakarítás munkája rangot kap. A szellemi termékeimet nem restellem begyűjteni. Láthatóvá, könyv formában olvashatóvá formálni, interneten megjelentetni, az elektronikus könyvtárban közkinccsé tenni. S vannak barátaim, akik ebben segítenek. s akiknek nagyon hálás vagyok. Egyszer bizonyára ezt ki is tudom majd fejezni.. És a pódiumról is, ha csak tehetem és bírom, még hirdetem az ígét, az ígémet, az ígénket. S vannak társak, akik hajlandók velem fellépni. Említsem partnereimet *Cserna Csabát, Gáll Károlyt, Mohai Gábort*. Igyekszem a nyomot, a nyomaimat, noha nem kutya módra, felismerhetővé tenni, és vágyaimat nemcsak a családhoz, de a baráti

társaságomhoz, a kuckósokhoz is igazítani. A szellemi merítkezés alkalmába próbálok olyan atmoszférát pumpálni - a programmal mindenek előtt –, hogy abban fürdőzve, lehetőleg mindenki felfrissüljön. Új dolgokra már nemigen telik tőlem. Vagy ki tudja!

Lefekvés előtt beleolvastam egy könyvbe. Nagyon tanulságos volt. Erről írok. Valamiként összefügg az előbb írottakkal is.

Kedveseim!

Az elmúlt estén lefekvés előtt, a fél-sötét szobában leemeltem egy könyvet a polcról, egy könyvet, melyről gyanítottam, hogy nagyobb betűkkel nyomtatódott, s így kielégítheti azt a vágyamat: olvashassak az ágyban elalvás előtt. A vastag fedelű könyv megfelelt a várakozásomnak, jó papíron jókora betűkkel olyan szöveg, melytől remélhettem, hogy korán álmosít. Bizonyos *Damasio írta DESCARTES TÉVEDÉSE CÍMMEL*, s 1996-ban jelentette meg egy általam ismeretlen kiadó.

Csakhamar kiderült, hogy a könyv az emberi aggyal foglalkozik, azaz neuropszichológiai ismeretet terjesztő kötet, mindazonáltal a cím felcsigázott, ki is nyitottam a végén, ahol rábukkantam fejezetcímként a borítólapon olvashatóra: *Descartes tévedése*.

A szerző azért bírálja az elő-felvilágosodás nagy filozófusát, mert leírta azt a híres mondatát, hogy *Gondolkodom, tehát vagyok*. Descartes ugyanis a gondolkodást az emberi lélek megnyilvánulásának tartja, másként függetleníti a test működésétől. Damasio viszont az agyat nevezi léleknek, azt, amely együtt dolgozik a test többi részével.

Teljesen világos. A materialista és az idealista világnézet ütköztetéséről van szó, csak most, a kései utód azért bírálja az egykori felvilágosodottat, mert duális szemlélet szerint gondolkodott és érvelt.

Ezzel én be is fejeztem a könyv olvasását, mivel erről a véleményemet már korábban megformáltam, miszerint a tudománnyal sem igazolni, sem cáfolni nem lehet a lélek minémiségét.

A testtől független lélek létezését hinni kell.

Valaki hisz, valaki nem.

Erről vitázni sem lehet. A könyvet bezártam, a villanyt leoltottam, és elaludtam.

Tőled Kedvesem meg elköszönök.

Szeretettel:

Debreczeni Tibor